

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Van trui naar sarong

Kuitert, L.

Publication date

2018

Document Version

Final published version

Published in

Jaarboek voor Nederlandse Boekgeschiedenis

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Kuitert, L. (2018). Van trui naar sarong. *Jaarboek voor Nederlandse Boekgeschiedenis*, 25, 233-234.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Lisa Kuitert

Van trui naar sarong

Project: *Decolonizing knowledge. Postcoloniality and the making of modern Indonesia's knowledge culture (1945-1970)*

Aanvragers: prof.dr. Remco Raben (UU/UvA) en prof.dr. Lisa Kuitert (UvA)

Financier: NWO (vrij programma)

PHD/Postdocs: PHD Eline Kortekaas MA (boekhistorisch deel) UvA (2017-2021), PHD Sebastiaan Broere MA (kennisdeel) UvA (2017-2021), postdoc: n.n.b. (UL) (2018-2021)

Looptijd: 2017-2021

Locatie: Amsterdam, Leiden, Utrecht, Yogyakarta

Het was een trui die me de negentiende eeuw in slingerde. Een trui én een boek. Wie net als ik aan de Universiteit van Amsterdam Nederlands studeerde in de jaren tachtig, weet dat ik hier verwijs naar Enno Endt. Hij nam in zijn college over de tachtigers de trui van Herman Gorter mee, en de eerste druk van diens *Verzen* uit 1890. Ik geloof dat hij ook nog een affiche meenam uit die tijd en ging zingen. In elk geval was het voor het eerst dat ik de oudere letterkunde niet uit een morsig Klassiek Letterkundig Pantheon deeltje uit 1980 bekeek, maar uit een echt boek, uit 1890. Echt, omdat het zonder tussenkomst van tekstbezorgers en voetnoten zo uit de hand van een negentiende-eeuwer was gegrist. De historische sensatie op zijn best. We leerden ook van Enno Endt dat de tachtigers in hun eigen tijd helemaal niet zo'n groot bereik hadden. Hun boeken hadden kleine oplages, en het aantal abonnees van *De Nieuwe Gids* was iets van 300. Dat feit intrigeerde me. Wat zeggen oplages eigenlijk? Hoe verlopen processen van roem en succes? Wat vonden lezers honderd jaar geleden belangrijk? Ja, wie waren eigenlijk die lezers?

Boekwetenschap voor mij begon vanuit een belangstelling voor dit soort sociale processen en culturele veranderingen. Als je kijkt naar wat de boekwetenschap in Nederland de afgelopen decennia heeft opgeleverd, dan is dat: veel. In het artikel van Han Brouwer in het eerste jaarboek van de NBV geeft hij een schets van hoe de boekwetenschap zich ontwikkelde tot in de jaren negentig. In de daaropvolgende jaargangen van dit jaarboek is in de reviewafdeling goed te zien hoe de kennis van de diverse perioden zich als een olievlek uitbreidde, en dat onderzoekers uit Vlaanderen een sterke positie innemen in het onderzoek. Maar zo begon ook op te vallen dat de gebieden elders in de

wereld waar Nederlandse uitgevers neergestreken zijn om een handel in Nederlandstalige boeken te beginnen, in boekhistorisch opzicht nauwelijks onderzocht waren. Terwijl aan andere onderwerpen die met die gebieden samenhangen juist heel veel aandacht is besteed, te denken valt aan de geschiedenissen van Zuid-Afrika, Indonesië (Nederlands-Indië), Suriname en de Cariben, en ook gebieden in de Verenigde Staten waar inmiddels bibliotheken over vol geschreven zijn. In al deze gebieden zagen uitgevers al in de negentiende eeuw (of eerder) een markt, en in sociaal- en cultuurhistorisch opzicht is dat interessant. Uitgevers volgen de markt en hebben een antenne voor wat nodig, of wat beschikbaar is. De Nederlandse uitgeversarchieven in die gebieden zelf zijn schaars, of zeg maar: niet aanwezig, maar er zijn in Nederland wel archieven, correspondenties, en we hebben nu gedigitaliseerde kranten tot onze beschikking.

Ik heb zelf eerst onderzoek gedaan naar uitgeverijen binnen de Zuid-Afrikaanse context waaruit enkele publicaties zijn voortgekomen, maar sinds een jaar of tien houd ik me bezig met de boekcultuur in Nederlands-Indië, en dan voor wat betreft de negentiende eeuw tot aan ongeveer 1930. Ondertussen had Paul van Hoeve contact met me opgenomen, omdat hij wilde dat er meer onderzoek gedaan zou worden naar zijn vaders uitgeverij, W. van Hoeve in Bandung. Dat stimuleerde enorm, we zijn met een groep onderzoekers gaan kijken naar de mogelijkheden om dit in een groter project in te bedden. Samen met historicus Remco Raben (UU), en met Thomas Lindblad (UL) als adviseur, hebben we als trio met succes een NWO-aanvraag ingediend waarbinnen de boekhistorische component sterk vertegenwoordigd was. De dekolonisatie bleek een uitstekend uitgangspunt, we situeerden ons project in de jaren 1945-1970, onder de noemer 'Decolonizing knowledge. Post-coloniality and the making of modern Indonesia's knowledge culture'.

Het project waar behalve de indianers twee PHD's en een postdoc aan werken, komt samengevat op het volgende neer. Na de soevereiniteitsoverdracht eind 1949 zag de regering van de jonge staat Indonesië zich voor de taak gesteld om het land op te bouwen. Daarvoor was expertise en een kennisinfrastructuur nodig. De bestaande instituten voor hoger onderwijs en kennisoverdracht waren grotendeels opgezet om koloniale belangen te dienen. Indonesië had een lange periode van koloniale overheersing achter de rug. De toekomst stond in het teken van het herschikken en heroriënteren van het oude, om tot een eigen nationale infrastructuur te komen. Hoe ging men in Indonesië om met de koloniale erfenissen van wetenschapsbeoefening, in de overdracht en toepassing van wetenschap en kennis? En voor het boekhistorische deel, gaat het daarbij uiteraard om de rol van uitgeverijen en boekhandels, als doorgeefluiken van cultuur, van wetenschap en kennis. Boekhandel en uitgeverij waren veelal onder invloed van het moederland in de kolonie tot bloei gebracht zoals uit mijn eigen onderzoek blijkt. Er waren honderden uitgeverijen en boekhandels in Nederlands-Indië, het merendeel lijkt een Nederlandse structuur te hebben gehad. In het jaar 1957 moesten alle Nederlandse bedrijven op last van de Indonesische regering overgedragen worden aan Indonesië. Sommige uitgeverijen bleven toch zaken doen met behulp van Nederlandse partners, of via een omweg, namelijk met hulp van Belgische uitgevers. Inmiddels is een onderzoeker, Eline Kortekaas, hiermee aan de slag en zien we de eerste contouren opdoemen van een fascinerende periode in de Nederlandse boekgeschiedenis. Het boek is boek gebleven, maar die trui is een sarong geworden.